

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Rel.}
Ser. 683

Title: Viśayātā-
vāda.

683

a book on ~~2412~~

:	Vijayapāvatā	: Title
:	Gāṇadhara	: Author
:	:	: Editor
:	:	: Year. Vols.
:	:	: Publisher
683	:	: Remarks

नविषयस्य मतिरिति तत्रैव विषयित्वमित्यनन्यगतिकतया मखीकरणीये तत्राश्रयतया विष
ये ज्ञानेनैव निरूपकता सेवेनैव न वक्ष्यते इति एतेन विषयित्वमपि व्याख्यातं न वरिषयता
प्रतिपत्तिरिति तत्रैव विषयित्वमस्त्विति स्यादिति तत्रैव स्वीकारेणेति वाच्यं विषयित्वमेव
ज्ञानप्रतिपत्तिरिति तत्रैव विषयित्वमित्यस्यापि सूत्रस्य त्वार्थं तस्याद्वैतनिगमनाविरहेति भावः

प्रमेयविशिष्ट, विषयत्वादिकं तु विषयभेदेन भिद्यते अन्यथा घटवद्भूतत्वमित्यादिज्ञानी
 घटवत्तत्त्वादिविषयतानां घटपटादित्यादिज्ञानी य घटपटादिविषयतानामभेदप्रसंगेन
 पूर्वोक्तानुप्रयुज्यतां दुवस्थानं न तु ज्ञानव्यक्तिभेदेनापि तद्वेदः मानाभावात् तच्च द्विवि
 विधं किं यत्नानिरूपितं तन्निरूपितं तत्र निर्विकल्पकनिरूपितविषयताविषयत्वनिरूपितं

विषयतायाः पित्तं निर्विकल्पकं घटत्वादिविषयतानिरूपितत्वे मानाभावात् विशिष्टबुद्धिविषयताश्च
 विषयत्वात्तन्निरूपिताः प्रकारताविशेष्यतासंसर्गतारूपाणां तासां परस्परनिरूप्यनिरु
 पकभावसत्त्वात् अन्यथा घटवद्भूतत्वं पर्वतो वह्निमानित्याकारकज्ञानविषयताया घटग
 न्यर्ततो वह्निमद्भूतत्वमित्याकारकविषयताया अवेत्तक्षणाप्रसंगात् प्रत्यक्षे प्रथमे घ

वि० या

४

एप्रकारत्वभूतत्वविशेष्यत्वयोर्विप्रकारत्वपर्वतविशेष्यत्वयोः परस्परं निरूप्यनिरु-
पकभावः द्वितीयं च एप्रकारत्वपर्वतविशेष्यत्वयोर्विप्रकारत्वभूतत्वविशेष्यत्वयो-
रिति वैलक्षण्योऽप्यपत्तिः एवं च घटवद्भूतत्वं घटवान्यवतोऽस्याकारकसमूहानेवने-
घटादिरूपकैकनिष्ठप्रकारप्रकारताया अपि भूतत्वपर्वतादिविशेष्यभेदेन घटवद्भूतत्वं

नाम

४

पटवच्चैत्यादिसमूहानेवनेवभूतत्वाद्येकैनिष्ठविशेष्यताया अपि घटपटादिप्रकारभेदेन
भेदो बोध्यः उभयविशेष्यतानिरूपितत्वस्यैकप्रकारताया उभयप्रकारतानिरूपितत्वस्य
नैकविशेष्यतायास्वीकारतादृशसमूहानेवनादावतिष्ठति विषयताकल्पनप्रसंगात् नन्वेतत्तद्वद-
वद्भूतत्वं विषयताकाङ्क्षयैकज्ञाननिरूपिताभ्यां पक्षैकविशेष्यतानिरूपिताप्रकारताभ्यां प्रत्ये

क. प्रकारानिरूपितविशेष्यताभ्यामेवोपपत्तेः समूहान्बनेप्रकारताभेदेनविशेष्यत्वाभेदेघटव
 दूतलेपटवदित्यादिसमूहान्बनादेकत्रद्वयमितिरीत्याएकधर्मिणिनानाधर्मवैशिष्ट्यावगादिघट
 चदूतलेपटवदित्यादितानस्यावेनक्षणाप्रसंगः समस्तसमूहान्बनेप्रकारनिर्देनविशेष्यताभेदेता
 नत्वेकत्रद्वयमितिरीत्यातादृशोबोधइतिसमूहान्बनान्स्ववैलक्षण्योपपत्तिरिति विशेष्यत्वप्रकार

चनादि तथ किंविद्वर्गवर्गिणीनरः तत्रैव तत्रकिंविद्वर्गवर्गिणीनरः तत्रैव तत्रकिंविद्वर्गवर्गिणीनरः
 किंविद्वर्गवर्गिणीनरः तत्रैव तत्रकिंविद्वर्गवर्गिणीनरः तत्रैव तत्रकिंविद्वर्गवर्गिणीनरः
 कातोरेनिरूपितमन्त्रविशेष्यतायाभूतत्वाद्यवृत्तत्वात् अन्यथाकेवलमेकत्रद्वयमितिरीत्यावृत्तम
 यवशिष्टावगादिनाभूतलेपटवदित्यानादृशवृत्तवैशिष्ट्यावगाधस्यवैलक्षण्योपपत्तिः किंविद्वर्गवर्गिणी
 त्रप्रकारतावविशिष्टनिरूपितवैशिष्ट्यावगादिघटवदूतलेमित्याकारकज्ञाने तत्रघटादिप्रकारताया

विष्वा

६

दृष्टत्वाद्यवच्छिन्नत्वात् अन्यथा केवले विशेष्यविशेषणतत्रवविशेषणोतरमितिरीत्या दृष्टत्वाद्यवगाहि
नस्तथाविधजानादिशिष्टवैशिष्ट्यबोधस्यैव नक्षण्यानुपपत्तिः प्रदेवितेवेदमधिकमन्यत्र तदंशे
विशेषणताय नैव्यवतानिष्टविषयतावच्छेदकत्वमिति तु बोध्यं तद्धर्मावच्छिन्नविशेष्यतावनतद्ध
संप्रकारतानिरूपिता तस्यास्तथात्वेमानाभावात् नैवैवं भूतल्ले दृष्टवदित्यादिज्ञानानोभूतलत्वा
दिप्रकारतानिरूपितविशेष्यताशान्तिवानुपपत्तिरिति वाच्यं केवलमेकत्रद्वयमितिरीत्या भूतल्ले

६

तत्र दृष्टत्वाद्यवगाहिजानीयं भूतल्ले दृष्टत्वाद्यवच्छिन्नभूतल्ले दृष्टत्वादिप्रकारतानिरूपितविशेष्यतानिया
मकसामग्री अपि तादृशविशिष्टवैशिष्ट्यबोधकाले सत्त्वात्तस्य तादृशविषयताशान्तिरूपतया नैव
स्यावश्यकत्वात् तत्राप्येतथात्वात्पपत्तेः वस्तुतस्तु विशिष्टवैशिष्ट्यबोधविचारैरनिर्वाचितविषय
त्वादीनो निश्चिन्नविशिष्टवैशिष्ट्यबोधसाधारण्यस्य खडितत्वात्तादृशविशेष्यताशान्तिबोधस्य
भूतल्ले दृष्टत्वादिप्रकारतानिरूपितभूतल्ले दृष्टत्वाद्यवच्छिन्नविशेष्यताशान्तिरूपतयेभूतल्ले दृष्टत्वाद्यवच्छिन्नविशेष्य

प्रथमवच्छेदकतानिरूपितावच्छेदकतात्वमपि व्याख्याते अवच्छेदकतावच्छेदकत्ववच्छेदकोशविशेष
 लतापन्नमेवेति वाच्यं विषयतावच्छेदकतादिभेदानानुगतानां विषयतात्वमनुगमके विषयतात्वमप्य
 तिरिक्तमाख्यं अन्यथा तदो ज्ञानविषयः पदो ज्ञानविषय इत्याकारिकाया अनुगतप्रतीतिरनुपप
 तेः घटत्वादिविशिष्टबुद्धिस्वावाधुनप्रतिघटत्वादि विषयज्ञानत्वादिना हेतुत्वा अनुपपत्तेः घटत्वाद्ये
 के कलत्वि विषयतात्वमेव प्रकारता विशेष्यता भेदनानादि घतया कारणतावच्छेदकाननुगमेन व्य

प्रकारप्रसंगात् एवं विषयतात्ववत्तदव्योतसावच्छेदकतात्वविशेष्यतात्वादिकमप्यनुगतप्रतीतिव
 लादतिरिक्तमाख्यं अतएव पर्वतत्वाद्यवच्छिन्नविशेष्यता कवन्त्याद्यवच्छिन्नप्रतिपर्व
 तत्वाद्यवच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवन्नित्याप्यधूमादिप्रकारताशालिज्ञानत्वादिना संगतहेतुत्वे क
 ल्यननुपपद्यते अन्यथा तत्तद्धूमादिभेदमिन्नात्मा प्रकारत्वादीनामनुगमेन तदनुपपत्तेः प्रका
 रतात्वविशेष्यत्वादिकं वा मणो न विरुद्धं घटवद्भूतलमित्यादिज्ञाने घटत्वादिप्रकारतानिरूपि

तद्यथादिनेष्टविशेषतायाएवभूतल्लाद्यवधिनेविशेषतानिरूपितप्रकारतारूपतयात्रविशेषतात्यप्र
कारतात्वयोःसमावेशात् तत्रतादृशप्रकारताविशेषतायोर्भेदघटवद्भूतल्लेद्व्यवद्भूतल्लघटत्विति
ज्ञानयोर्वैलक्षण्यानुपपत्तेः उभयत्रैवघटत्वप्रकारतानिरूपितायाद्रव्यत्वप्रकारतानिरूपितायाएवघट
विशेषतायाघटप्रकारतानिरूपितभूतल्लेद्विशेषतायाश्चसत्यात् मन्मतेषु प्रथमेघटप्रकारतानि वा
रूपिताघटविशेषतान्भूतल्लेद्विशेषतान्अपिप्रकारतानिरूपितानि रूपितानिरूपिता कृत्तः
७

निरूपितघटविशेषतायाभूतल्लेद्विशेषतानिरूपितप्रकारतानिरूपितानिरूपिताघटत्वप्रकारता
विशेषतायतद्विज्ञा द्वितीयवद्भूतल्लेद्विशेषतानिरूपितविशेषतायतद्विज्ञेतिवैलक्षण्यपपत्तिरिति एवंरुदं
उवाचपुरुषइत्याकारकज्ञानरक्तत्वप्रकारतानिरूपितद्वैतल्लेद्विशेषतानिरूपितप्रकार
रतारूपा तद्वैदरक्तोदोदोवाचपुरुषइत्यादिसम्भूतल्लेद्विशेषतायाविशिष्टबुद्धेर्वैलक्षण्यानुपपत्तेः
उभयत्रैवरक्तत्वप्रकारतानिरूपितादोदोविशेषतायादोदोप्रकारतानिरूपितपुरुषविशेषतायाश्चसत्यादि
ति केचित्तु विशेषताप्रकारतावदुद्देश्यताविधेयत्वेअपिविषयताविशेषो नवकिंविद्वर्मावच्छिन्नवि

वि. वा. १० शेष्यत्वमेवोद्देश्यत्वं तादृशविशेष्यतानिरूपितप्रकारत्वमेव विधेयत्वमस्तु किंतु यो रतिरिक्तत्वस्वीकारे लोतिवा
 च तथा सति वन्निमान्यवर्तनो घटवानित्यादिबोधस्यापि पर्वतत्वावच्छिन्नोद्देश्यतानिरूपितवत्त्वादिविधेय
 ताशान्तित्वात् पर्वतवन्निमानित्याकारि कानुमित्यनेतरमिव तादृशानुमित्यनेतरमपि पर्वतवन्निमानुमि
 नोमीत्याकारकानुव्यवसायापत्तेः मन्मते तादृशज्ञानव्यावृत्तायाः पर्वतादिदिशेष्यतानिरूपितप्रकारता
 विलक्षणायाः पर्वतादिनिष्ठोद्देश्यतावच्छिन्ननिरूपितवत्त्वादिविधेयता एव तादृशानुव्यवसायविषय

न्यानुपगमात् तत्रैतदभावादेव तादृशानुव्यवसायापत्तेरनवत् अथ पर्वतविशेष्यकवन्निप्रकारकानु
 मितित्वमेव तादृशानुव्यवसायविषय विधेयता संबंधेन तादृशानुव्यवसायप्रतिन्यवृत्तेविशेष्यकवन्नि व्याप्य
 बभाजान्नान्यानुमित्येन तादृशप्रत्यक्षस्याहनुन्वीयमानवन्निमान्यवर्तनो घटवानित्याकारकानुमित्यन
 नमत्तथाविधानुव्यवसायापत्तिरिति मतिरिक्तविधेयता न तादृशानुव्यवसायवच्छिन्नस्थितथाविधानुव्यवसा
 यविधेयत्वमेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव
 तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव
 तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव न तादृशप्रतिन्यवृत्तेविधेयतामेव

॥ इति कर्तुं मिति साध्याः शतयावत् प्रत्यभिचारकारणायाश्च कर्मस्य स्वकार्यता वच्छेदकः कोटिप्रवेशमहागोत्रप्र
 मणात् अथानिश्चितविशेषाणां न्युपगमे मिथ्याभावज्ञानात् वच्छेदके दुर्विचारे तथाहि पूर्वोक्तमिति नित्यादिमि
 थ्याभावज्ञानावच्छेदकमप्यवच्छिन्नविशेषानि निरूपितवन्ति प्रकारैकानुमितित्वे वन्तिमान् पूर्वतो चट्कानि न्येता
 दृशानुमितौ व्यभिचारान् न चिदस्मिन्वावच्छिन्नविशेषाणां कवन्तिव्याप्यवर्गाज्ञानसंन्यानुमितिसंभवमिति याप्यधमवान् प
 र्वतो वन्तिमान् पूर्वतो चट्कानि नित्याकारकसमस्तोत्तेजनज्ञानात् तेषां विधानुमितौ व्यभिचारित्वेन वन्तिमान् पूर्वतो वच्छिन्न
 प्रकारानि नित्यावच्छिन्नविशेषाणां कवन्तिव्याप्यवर्गाज्ञानसंन्यानुमितिसंभवमिति पूर्वतो वन्तिमान् नित्यावच्छिन्नविशेषाणां कवन्तिव्याप्यवर्गाज्ञानसंन्यानुमितिसंभवमिति

॥ अथानिश्चितविशेषाणां न्युपगमे मिथ्याभावज्ञानात् वच्छेदके दुर्विचारे तथाहि पूर्वोक्तमिति नित्यादिमि
 थ्याभावज्ञानावच्छेदकमप्यवच्छिन्नविशेषानि निरूपितवन्ति प्रकारैकानुमितित्वे वन्तिमान् पूर्वतो चट्कानि नित्याकारकसमस्तोत्तेजनज्ञानात् तेषां विधानुमितौ व्यभिचारित्वेन वन्तिमान् पूर्वतो वच्छिन्न
 प्रकारानि नित्यावच्छिन्नविशेषाणां कवन्तिव्याप्यवर्गाज्ञानसंन्यानुमितिसंभवमिति पूर्वतो वन्तिमान् नित्यावच्छिन्नविशेषाणां कवन्तिव्याप्यवर्गाज्ञानसंन्यानुमितिसंभवमिति

न्यवेत्तादृशान्वयिमायैर्विद्वान्देशद्वयानुमितिकालेन'धाविधप्रतीतिरनुदयप्रसंगः तादृशानुमितौवन्ति प्रकाश्या
मादस्यानमिनेतथाविधानुमितिस्यावेति त्वा नानस्यासत्यात् समवृत्तिविधिवत्कल्पाभावस्यानुमितौवन्ति विधेयका
नुमितिस्यावेति आत्माकोऽप्यनितानुमितौ विधेयत्वोपगमात्तानुपपत्तिः नवतदानीं प्रकाश्यावेतादृशप्रतीतिरभ्युपेय
मेवविधेयसम्यक्प्रतिवेत्तेमितिवाच्यं यथाकथंविद्यमानस्यशक्योपपादनस्येवप्रतीतिरित्येवकेल्येनापि अन्यथाप्यास
नवतदानीं प्रकाश्यानुमितिस्यावेति आभावस्यैतद्विधेयत्वोपगमात्तादृशानुमितेश्चातथाप्यावेति प्रतिश्रुतिवि
धेयत्वानुपपत्तिरिति नवधाविधप्रतीत्यानुपपत्तिरितिवाच्यं तथासत्यपि रक्षितं संसृष्टं नवतदानीं प्रकाश्यानुमितौ

मराथाविधप्रतीत्यनुपपत्तितादवस्थानुमितिविशेषमर्थः कार्यकारणभावाग्रहशामवितादृशप्रतीत्यस्यमयी
नुमवसिद्धत्वात् तादृशानुमितिविधेयत्वाममकीर्तः पुरवसविधिप्रयत्नमवातांरतमास्तामुदस्यन्तेतुवशार्थरूपेवास्तु
विशेषविधेयतायुद्धयतांनमयतिरसमवस्थानुमितौ विधेयत्वोपगमात्तानुपपत्तिः नवतदानीं प्रकाश्यावेतादृशप्रतीतिरभ्युपेय
मेवविधेयसम्यक्प्रतिवेत्तेमितिवाच्यं यथाकथंविद्यमानस्यशक्योपपादनस्येवप्रतीतिरित्येवकेल्येनापि अन्यथाप्यास
नवतदानीं प्रकाश्यानुमितिस्यावेति आभावस्यैतद्विधेयत्वोपगमात्तादृशानुमितेश्चातथाप्यावेति प्रतिश्रुतिवि
धेयत्वानुपपत्तिरिति नवधाविधप्रतीत्यानुपपत्तिरितिवाच्यं तथासत्यपि रक्षितं संसृष्टं नवतदानीं प्रकाश्यानुमितौ

वसितादवस्थानिमान्यवतो घटवानित्यादिज्ञानीयवन्निष्कारताया घटादिप्रकारतानिरूपितपर्यंतत्वावच्छिन्नवि
 पर्वतो ज्ञेयमानिरूपिततयावे निमानित्येतादृशज्ञानीयवन्निष्कारतायाश्चतथात्वेनतयोर्भेदस्यावश्यकत्वादिति चेन्नैव
 प्रकाशतघतिरिक्तविधेयतादीनामनभ्युपगमेध्वं न निरित्यादिवाक्यजन्यशाब्दबोधस्यवत्त्वादिविधेयकत्व
 पर्वतो हेतुकत्वा नुपपन्नैरतिरिक्तविधेयत्वादिरूपेणमात्रशब्दमेव नवतत्रनास्तेव पर्वतविशेषादप्यविधेय
 भावः किंतु विशेषविशेषणभावापन्त्योर्वन्निर्पर्वतरा तत्त्वपरवर्तितात्वात्तादृशशाब्दबोधस्यैव प्रादुर्दिष्टस्यैव
 हेतुसमावयवमनिर्दिष्टस्यैवविधेयतया तादृशवाक्यजन्यशाब्दबोधेवन्निर्पर्वतरा तत्त्वपरवर्तितात्वात्तादृशविधेयभावा
 संभवात् अन्वयावन्निःपर्वतपर्वतवन्निर्नित्यादृशवाक्यजन्यशाब्दबोधयोर्विशेषणविशेष्यभावावेवसाप्येन

१३

वल्लक्षणानुपपत्तिः अतएवगुणानां गुणत्वमित्येवगुणत्वस्यैव तादृशतायैव दकत्वेन तस्यैवविधेयत्वमित्याभिप्रायेण
 पादकतादृशतायैव दकत्वविधेयतायैव दकत्वशाब्दबोधस्यानुपपत्तिरित्युक्तं परित्वविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे
 श्यविधेयतायैव दकत्वगुणत्वस्यैवविशेष्यतायैव दकत्वगुणत्वमित्येवसाप्यविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे
 रत्वेतासंगतमेवसाप्यविशेष्यतायैव दकत्वगुणत्वमित्येवसाप्यविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे
 यतीदृशविशेष्यतायैव दकत्वगुणत्वमित्येवसाप्यविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे
 यतीदृशविशेष्यतायैव दकत्वगुणत्वमित्येवसाप्यविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे
 यतीदृशविशेष्यतायैव दकत्वगुणत्वमित्येवसाप्यविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे
 यतीदृशविशेष्यतायैव दकत्वगुणत्वमित्येवसाप्यविशेषणविशेष्यभावापन्त्योर्वोद्दे

दशिशेषकानुमितिसंज्ञा इतर भेदः पृथिवी व्याप्यवानित्यादि परामर्शजन्या धेयता संबंधेन पृथिवी विधेयके
 तर भेद विशेषकानुमितौ व्यभिचारः ~~अत्र~~ इतर भेद विधेयकत्वे मानेनादृशेषकानुमितित्वस्य प्रतिब
 ३२ ध्यातावच्छेदकत्वे विपृथिवीतर भेद व्याप्यवर्तीतर भेदः पृथिवी व्याप्यवानित्याकारकसमूहात्वेन जन्यायां पृ
 थिवीतर भेदवती पृथिव्यामितर भेद इत्यत्र दृशसमूहात्वेनानुमितौ व्यभिचारः । तादृशानुमिते रितर भेद वि
 धेयकत्वात्तद्विशेषकत्वात्वे मन्मते तत्र प्रकारतो भिन्नैतर भेद विधेयतामेवेतर भेदज्ञान प्रतिबध्नातावेच्छे
 केति ननु व्यभिचारः । तादृशसमूहात्वेनानुमितिनिरूपिते रितर भेद विधेयतायाः प्रकारता रूपायास्तद्व्यव
 भागादिति चेन्न । इतर भेद विशेषक परामर्शजन्येतर भेद विशेषकानुमितित्वस्यैव मन्मते इतर भेदज्ञान

प्रतिबध्नातावच्छेदकत्वेनागमात् । पृथिवी व्याप्यवानितर भेदेत्याकारक परामर्शजन्यानुमिते श्वेतर भेद वि
 शेषक परामर्शजन्यत्वेन व्याभेयानवेकाशात् ~~अत्र~~ तादृशानुमितौ धर्मस्य साध्य सिद्धिप्रतिबध्नातावच्छेदकत्वे
 मोर वात्पृथिवीतर भेदवतीत्याकारकानुमिते निरूपितप्रत्यक्षादिमाधारोत्तर भेद प्रकारताया विधेयतात्वं कल्प
 नमेवेति नमिति वाच्ये तथा सति धर्मतावच्छेदकभेदेनानेन बोधवुद्ध्यादि प्रतिबध्दकतायां प्रतिबध्नातावच्छे
 दककोटौ प्रत्यक्षान्यत्वेनिये मोर वात्तदपेक्षया धर्मविशेषा मिश्रतसाध्य सिद्धिप्रतिबध्दकतायां तादृश
 धर्मस्य प्रतिबध्नातावच्छेदकता निवर्तनावित्यात् एवमापत्तिस्थाने आपाद्यत्वमपि विषयता विशेषः
 आपत्तिनिरूपितप्रकारता सामान्यस्यापाद्यत्वेनान्यत्वं तो घटवान्स्पर्शित्याकारकापत्ताविवक्ष्यते

पाद्यतापतिः॥ पूर्वतो बन्दिमानित्याकारकच-
 पास्तत्रापगमे विवर्तिमान्यर्बतपर्यंतो घटवः। न्यादिन्याकारकापत्तौ वदन्त्यापत्तेर्द्वार-
 व्यातिरेकनिर्णयजन्तेदापत्तिविषयत्वमेव स्वस्य तदापत्तिनिरूपितमापाद्यत्वमस्तु। केमतिरिक्तविषयतास्वी-
 कारेण युक्तसमूहालंबनापत्तौ घटव्यतिरेकनिर्णयस्यैव हेतुतया च न्यादेस्तदापाद्यत्वासंभवात्तरतिवे-
 तादृशव्यतिरेकनिर्णयजन्यता घटपत्तिरित्यादिनिष्ठापाद्यत्वावगाहितो बन्दिमापादयामीत्यनु-
 वमापस्यानुभवमिदं तथा अपाद्यत्वस्य स्वव्यतिरेकनिर्णयजन्यतादापत्तिविषयत्वरूपत्वासंभवात् अथ-
 वन्यादिप्रकारकापत्तिरवतादृशानुव्यवसायविषयः। तादृशधर्मप्रकारता विरुद्धविषयतासंभवात्तादृ-

१६

शानुव्यवसाये प्रतितादात्म्यसंबन्धेन वृत्त्यभाववतानिर्णयजन्यहेतुत्वाभ्योपदर्शितसमूहा-
 लंबना घनेतरतादृशानुव्यवसायप्रसंगः। आपत्तित्वं तु मानसत्वं व्याप्नोति। विशेषः। बन्दि-
 मापादयामीत्याद्यनुव्यवसायस्याक्षिप्येव न चातिरिक्तविषयताया अनभ्युपगमे वन्यादि-
 व्यापवतो निर्णयजन्यतावच्छेदकं वन्यादिप्रकारकापत्तित्वादिकमेव वाच्यं तथा च तादृशसमू-
 हालंबनापत्त्यादौ व्यापवार इति वाच्यं। अनुमितिस्तु त्रयकार्यकारणभाव इव कारणवैशि-
 ष्यनिवेश्यैव व्यापवारस्य कारणत्वोक्तं। भवन्मतेष्वन्यापादककापत्तौ व्यापवारणाय-
 वैशिष्ट्यनिवेदनं तावद्वक्तव्यं। एवमेव न्याभाषादिमन्त्रात्ता निर्णयजन्यतावच्छेदककोटाव-

तादा

वन्निविशिवुद्धौ पर्वतत्वाद्यवच्छेदादेशेयकः

पितृहेतुस्थानिवेशनीयतया न तस्य समुहान्तरात्पत्त्या दौष्यभिवारः। भवन्मतेपिवन्निमद्वे
दादिनिर्णयजन्यवन्त्वाद्यापत्तौ व्यभिचारवारणाय तद्वैशिष्ट्यनिवेशस्यावश्यकत्वात्। नवपर्व
तत्वाद्यवच्छिन्नविशेषकवन्त्वाद्यादिमत्तानिर्णयभावाद्देहतायां पर्वतो वन्निमान्स्यादित्याप
त्तौ व्यभिचारवारणाय पर्वतत्वाद्यवच्छिन्नविशेषकवन्त्वाद्यापाद्यकापत्यन्यत्वं जन्यतावच्छेद
ककोटौ निवेश्यमिति तज्जन्यतावच्छेदककोटिनिविष्टतया। वेष्टयुतया विशेषसिद्धिः। चन्निप्रका
रकापत्यन्यत्वं स्यत्तत्र निवेशे वन्निमान् पर्वतो घटवन्त्वादि सन्मुहान्तरात्पत्त्या दौष्यभिवारः। नवपर्व
त्वाद्यवच्छिन्नविशेषकवन्त्वाद्यादिमत्तानिर्णयजन्यत्ववदन्त्यत्वेत्येतत्

निवेशनीयतया व्यभिचारापत्त्यो र्जातरासंभवात्। जन्यत्वनिवेशनाये स पाविषयता विशेषनिवेशे
नाद्यवा तस्मिन्निहितुनवाक्यं कार्यतावच्छेदकलाघवेनातिरिक्तविषयता सिद्धौ तत्तदापादक
पत्ताज्ञानजन्यतावच्छेदकतया विषयता विशेषाणां सिद्धिर्न संगतः। यस्तु तत्सु विधाभावजन्यतावच्छे
दककोटौ जन्यतासंबन्धेन बाधवदन्यत्वं स्य निवेशनसंवातिनः। अन्यथा बाधकालीने छाधीनज्ञा
नव्यभिचारवारणाय दृष्ट्या पाडनेन कत्वे गौरवात्। मन्मते आहवत्ताने स्यादेष बाधजन्यतया तस्यता
दृष्टा कार्यतावच्छेदकता कांततयेव व्यभिचारासंभवेनेष्टा पाडनेन कत्वा न भूषणमात्रं नवशीघ्रता
लीन छाधीनज्ञाने बाधहेतुतया अप्राप्तौ कतया तदनुरोधनतत्कल्पने व गौरवात् दृष्ट्या पाडनेन

[illegible]

ननु बन्धुदिव्यहिरेकनिर्णयजन्यत्वविशेषोपात्तित्वात्ततः तद्वशाज्जन्यत्वाच्च नुपस्थितिदशायाताद
शप्रतीतेः तत्रानुभवसिद्धत्वात्तथावपूर्वोपदर्शितसम्पत्तुंवनदशायाचरमापादयामिनद्विहि
त्याच्च नुपस्थित्यानुपपत्तिरिति तादृशविषयतायाकारमावश्यक इति पूर्ववतादृशविषयतानिरूपक
तुष्टेवापत्तित्वेन ननु जानिपिशेषोमानाभावात्- आपत्यन्यत्वात्ततः तद्वशाज्जन्यत्वाच्च नुपस्थितिदशायाताद
पादयामी- ननु व्यवस्थापितेन नुपस्थितिरेति तादृशविषयतायाकारमावश्यक इति पूर्ववतादृशविषयतानिरूपक
प्रवृत्त्यापत्तित्वेन ननु जानिपिशेषोमानाभावात्- आपत्यन्यत्वात्ततः तद्वशाज्जन्यत्वाच्च नुपस्थितिदशायाताद
ननु बन्धुदिव्यहिरेकनिर्णयजन्यत्वविशेषोपात्तित्वात्ततः तद्वशाज्जन्यत्वाच्च नुपस्थितिदशायाताद

पुनर्विनिर्माण
नगरपालिका

तिस्रविधेयतायाः अनुमित्यादि साधारण्येयितवापत्तेः काव्यजातिविशेषाभावात्तदनेतरमापाद-
 यामीत्याद्यनुव्यवसायश्चादित्वजातोमानाभाव इति वाच्यं- आपादयाभीत्यनुव्यवसायस्यैव
 ज्ञानत्वात् न वतादृशानुव्यवसायस्य विषयताविशेषविषयत्वेनाप्युपपत्तेर्जातिविशेषविष-
 यत्वे विवाद इति वाच्यं- विषयभेदेनानंतविषयताकल्पनापेक्षया तादृशजातिकल्पनेनाप्य-
 वश्येवाविवादमंजकत्वात् न च भवन्मते तादृशबाधबुद्धिप्रतिबध्यतावच्छेदककोटीतादृश्येप-
 कविजातीयज्ञानभिन्नत्वे निवेशतादृश्येयकान्यत्वे निवेशः- नुमित्याद्यनेग्रहपत्तेः- मम तु तन्नि-

१६

ष्टविधक्षणाविषयताकान्यत्वमेव निवेश्यत इति वाच्यं- इच्छाधीनता नेत्यभिवाच्या-
 रणाय इच्छा उत्तेजकत्वकल्पनापेक्षया लाघवेन जन्यतासंबन्धेन बाधवदन्यत्वस्यैवानेवेशि-
 तत्वात्तेनेवापत्तावपि व्यभिचारस्यधारणात्तदन्यत्वस्यैवानिवशात्कार्यतावच्छेदकादिनाघवे-
 रतिरिक्तविषयतासिद्धेः प्रतिबोदिसहस्रसंकरनिर्वाचितत्वाच्च एतेनानुमित्यादि साधारण्यवि-
 क्षणविषयताया आपत्त्यादि साधारण्ये तत्स्थलीयप्रतिबंधकतायां प्रतिबध्यतावच्छेदककोटी-
 प्रत्यक्षान्यत्वनिवेशनीयमित्यपि परस्मिन्निर्णयकवितेन ॥ श्रीः ॥ ॥२५॥

२०

